

De dagvlinders van 'de Hoge Veluwe'

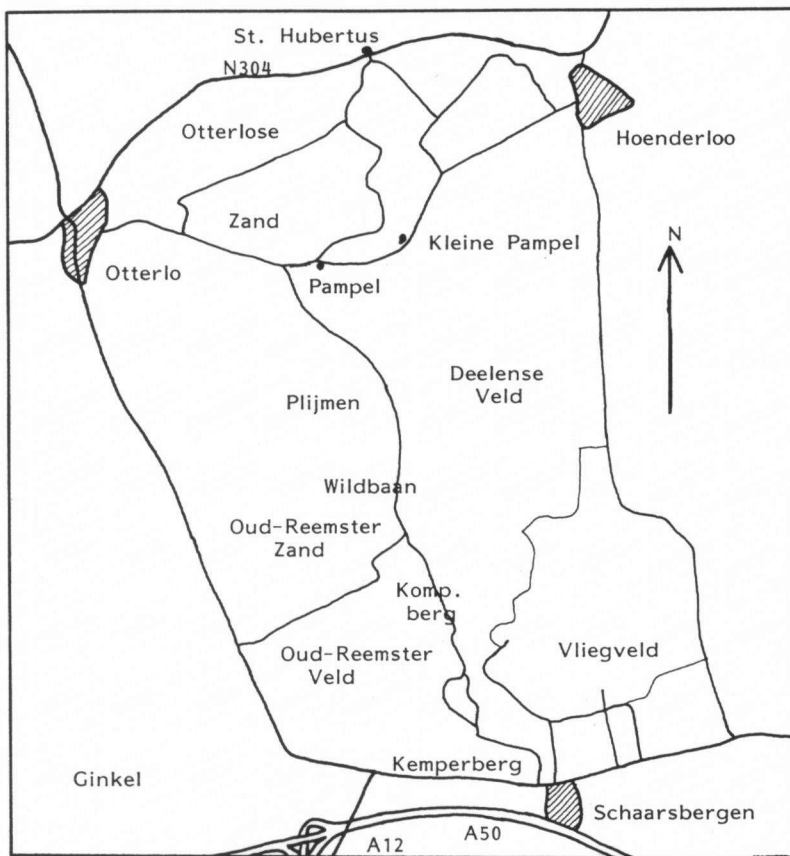
Jarenlang hebben de echtparen de Vries en de Gooyer dagvlinderwaarnemingen gedaan in het Nationale Park 'De Hoge Veluwe'. De resultaten van hun onderzoek komen in een reeks van artikelen, waarvan dit de eerste is, aan de orde. Ruime aandacht wordt besteed aan het landschap en de beschrijving per soort. De getallenfreaks zullen voor de kwantitatieve gegevens moeten wachten op deel 3.

In 1968 startten Prof. Dr. D.M. de Vries en zijn echtgenote mevr. G. de Vries-Smeenck een kwantitatief onderzoek naar dagvlinders in de omgeving van Wageningen. Belangrijke telpunten in dit onderzoek waren onder andere de twee bloementuinen resp. bij het Sint Hubertus Slot en bij de jachtopzienerswoning De Pampel in het Nationale Park 'De Hoge Veluwe'. In deze laatste tuin werden bloemen gekweekt ten behoeve van het nabij gelegen Rijksmuseum 'Kröller-Müller'. Van lieverlee werden er ook elders in het Park vlinderwaarnemingen genoteerd en deed het echtpaar de Vries ook tellingen op enige andere plaatsen op de Hoge Veluwe. Verscheidene malen per jaar werd hiervan verslag gedaan, onder andere in het tijdschrift 'De Levende Natuur'. Het echtpaar de Vries verzamelde gegevens omtrent 35 soorten dagvlinders in het Park. Na het overlijden van Prof. de Vries zijn in 1979 en volgende jaren de tellingen voortgezet door zijn echtgenote, in samenwerking met het echtpaar de Gooyer. In deze tijd is eveneens de kennis omtrent de verspreiding van de verschillende soorten in het Park flink toegenomen.

Geruime tijd is samengewerkt en is een aantal gegevens uitgewisseld met de heer C.F. van de Bund. Als medewerker van het Rijks-Instituut voor Natuurbeheer (RIN) had hij zijn eigen tellingen volgens de methode Pollard, als onderdeel van een onderzoek naar de invloed van beheersmaatregelen

in graslanden op de daarin aanwezige insectenfauna (1982-1985). Een verslag hiervan is verschenen in 'Vlinders', jaargang 1 nr. 2, blz. 12-15. In samenwerking met hem is het RIN-verslag 'Heidefauna in het Nationale Park de Hoge Veluwe' van H.A.T.M. van Wezel verschenen, waarin naast vele andere kleine diersoorten van de heide eveneens het voorkomen van een aantal dagvlinders is bestudeerd. Los van dit alles staat een praktijkverslag uit 1974: F. Leffef en R.H. Kleinpaste, 'De macrolepidoptera van het Nationale Park de Hoge Veluwe', Landbouwwuniversiteit Wageningen. Helaas was 1974 geen bestvlinderjaar. Bovendien, en dat vermelden beide heren nadrukkelijk in hun inleiding, is het onmogelijk om van een groot gebied als de Hoge Veluwe in 1 jaar onderzoek een volledig overzicht van alle dag- en nachtvlinders te geven. Toch kwamen zij nog tot 23 soorten dagvlinders.

In totaal komen wij thans op 39 soorten dagvlinders voor het Nationale Park. Nadrukkelijk hebben wij daarbij de niet goed gedocumenteerde waarnemingen en die van voor 1968 niet vermeld. Van enkele wel opgenomen zeldzame soorten waren gelukkig dia's voorhanden. Voor goed gedocumenteerde aanvullingen op de gegevens van de laatste jaren houden we ons gaarne aanbevolen op het volgende adres:
J. de Gooyer
Pr. Irenelaan 63
3832 CB Leusden

Het Nationale Park 'de Hoge Veluwe'.

Het landschap

Voor degenen, die de Hoge Veluwe niet of slecht kennen volgt hier eerst een grove beschrijving van de verschillende in het Park aanwezige landschappen, waarvan de namen ook op het kaartje vermeld staan.

Het Otterlose zand.

Dit is het noordwestelijke gedeelte van het Park, wat grotendeels uit vastgelegde, hier en daar nog wat stuivende zanden bestaat, begroeid met Buntgras, (korst)mossen, zogenaamde 'vliegdenen' en verspreide dennenbosjes, dit alles omzoomd door bos van Grove dennen. Vanouds gold dit gedeelte als het gebied van de Kleine heivlinder (*Hipparchia statilinus*), hoewel hijer nog maar weinig

voorkomt.

De Plijmen en omgeving.

Dit is het westelijk en middengedeelte van de Hoge Veluwe en is het meest begroeid met Grove dennen, die via vliegdenen zich hebben verdicht tot soms zeer vervilte dennenbossen, dor en droog. Hier komen weinig soorten dagvlinders voor. Vanuit de Plijmen verder naar het zuiden gaand krijgen we eerst een vliegdenengebied, overgaand in het Oud-Reemster Zand, eveneens een vastgelegd zand, dat weer overgaat in het Oud-Reemster Veld, een nogal droge heide, grotendeels vergrast (o.a. Bochtige smele) en waar men tracht door mechanisch plaggen de Struikheide terug te krijgen.

Het noordoostelijke gedeelte.
Dit deel van het Park bestaat uit cultuurbossen, afgewisseld met enkele open gedeelten, vrij grote en soms kleinere bosweides. Enkele gedeelten zijn voor dagvlinders aantrekkelijk.

Het Deelense Veld.

Het oostelijke gedeelte, het Deelense Veld, bestaat grotendeels uit vergraste heide (o.a. Pijpestrootje), soms vrij droog, soms vochtig, met verspreid een aantal vennen, die door schijn-grondwaterspiegels in stand worden gehouden. Men tracht hier door mechanisch plaggen de heide weer in haar oude luister te herstellen. Dit gedeelte bevat enige mooie plekken voor dagvlinders.

Vanuit het oostelijk vennengebied naar de zuidelijke Wildbaan gaand komen we in aantrekkelijk gebied voor vlinderaars, van afwisselend open stukken met een gevarieerde begroeiing, verspreide bossen en bosjes van allerlei soort, waar men altijd wel weer een aardige verrassing op natuurgebied tegenkomt.

De Kemperberg.

Tenslotte is er nog de zuidelijke driehoek, de Kemperberg, die weer bestaat uit cultuurbossen, afgewisseld met enige open plekken.

In ieder landschapstype van het Park vinden we wel weer afwijkende landschapselementen (bosweides, wildweiden, bloementuinen), die voor de vlinderliefhebber juist zo aantrekkelijk zijn. Speciale aandacht hebben wij in de loop der jaren besteed aan de vlinders in de hierboven reeds vermelde bloementuinen bij het St. Hubertus Slot en bij de Pampel. Later telden we ook veel in een kweektuin voor wilde planten bij de zogenaamde Kleine Pampel. Jammer genoeg zijn de beide laatste tuinen thans verdwenen.

Bespreking per soort

Het is nuttig om, voordat wij ons met enige kwantitatieve aspecten bezig houden, eerst eens te kijken welke soorten er in het Nationale Park

voorkomen. Daarbij zullen we ons wat betreft nomenclatuur en volgorde geheel houden aan de Voorlopige Atlas van de Nederlandse Dagvlinders van W.H.J.M. Geraedts. Ecologie, fenologie enz. worden daarin uitvoerig beschreven. Wij zullen meestal alleen iets over dergelijke zaken vermelden, als deze afwijken van de door Geraedts vermelde gegevens.

HESPERIIDAE

-Geelsprietdikkopje (*Thymelicus sylvestris*)

Het Geelsprietdikkopje vonden we in het Nationale Park vooral in de kweektuin voor wilde bloemen en een nabij gelegen bloemenweide bij de Kleine Pampel. Elders meestal in kleine aantallen, door vrijwel het hele Park verspreid. Weinig in de beide andere bloementuinen.

-Zwartsprietdikkopje (*Thymelicus lineola*)

Ook deze soort vonden we vooral bij de Kleine Pampel en verder verspreid op allerlei plaatsen in het Park.

-Kommavlinder (*Hesperia comma*)

De Kommavlinder werd verspreid in kleine aantallen waargenomen in de Wildbaan, het meest nog op de Kampagnieberg. Ook wel in kleine aantallen in de bloementuinen, het minst bij St. Hubertus.

-Groot dikkopje (*Ochlodes venata*)

Deze soort zagen we weer vooral bij de Kleine Pampel. Verder kwam deze vlinder wijd verbreid voor op de meest verschillende plaatsen van het Park.

-Aardbeivlinder (*Pyrgus malvae*)

De Aardbeivlinder vonden we in vrij kleine aantallen in de zuidelijke Wildbaan en in de omgeving van Hoenderloo, bijna steeds in grazige vegetaties, op wildweiden, paden, enz.

PAPILIONIDAE

-Koninginnepage (*Papilio machaon*)

Er is ons gedurende de betreffende

Ook de Aardbeivlinder werd in het Park aangetroffen. Tekening: P. Schoenmakers

waarnemingsperiode in het Park van deze soort slechts een waarneming bekend: 5 augustus 1970, 1 exemplaar in de bloementuin St. Hubertus op enkelvoudige Dahlia, waarnemer: B.J. Hoogers (D.M. de Vries en G. de Vries-Smeenk, *De Levende Natuur*, 74, 262 (1971)).

PIERIDAE

-Gele luzernevlinder (*Colias hyale*)
Ook hier slechts een waarneming: 17 augustus 1980, 1 exemplaar, de nauwkeurige plaats is ons niet bekend (B.J. Lempke, *Trekvlinderverslag* 1980, *Ent. Berichten*, 42, 33 (1980)).

-Citraenvlinder (*Gonepteryx rhamni*)
De Citraenvlinder is in vrijwel alle biotopen van het Park waar te nemen, vooral in de drie bloementuinen (maximum vaak tientallen per telling). Het grootste aantal bijeen betrof ± 100 exemplaren in de bloemenweide bij de Kleine Pampel.

-Groot koolwitje (*Pieris brassicae*)
Deze soort troffen we meestal in

vrij kleine aantallen aan in het Park, het meest nog op die plaatsen waar wat te halen viel (bloementuinen, distels). Sommige jaren (bijna) geheel ontbrekend.

-Klein koolwitje (*Pieris rapae*)
Bijna in het gehele Park aangetroffen. In de drie bloementuinen waren de aantallen meestal kleiner dan 10 exemplaren.

-Klein geaderd witje (*Pieris napi*)
Wat de Hoge Veluwe betreft vergelijkbaar met het Klein koolwitje. Ook in de bloementuinen meestal in vrij kleine aantallen.

(-Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*)
Door ons nog niet in het Park aangetroffen. Aangezien men bezig is de weide bij St. Hubertus te 'verschralen' en er in het voorjaar talloze Pinksterbloemen groeien en bloeien, zou de soort zich er wel eens kunnen vestigen.

Wordt vervolgd.